

20.8.2015

18/050/2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo@minedu.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 28.6.2015 OKM 52/010/2015

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA LAIKSI OIKEUSTULKKIREKISTERISTÄ

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 28.6.2015 pyytänyt lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi oikeustulkkirekisteristä. Opetushallituksen esittää lausuntonaan seuraavaa:

Opetushallitus pitää esitystä laiksi oikeustulkkirekisteristä selkeänä. Laki oikeustulkkirekisteristä tulee helpottamaan pätevien oikeustulkkiensa saatavuutta. Lain säätämien toimenpiteiden avulla Euroopan parlamentin ja neuvoston antaman direktiivin (2010/64/EU) määrittelemät vähimmäistavoitteet oikeudesta tulkkaukseen tulevat täytettyä.

Ottaen huomioon Opetushallituksessa viime vuosina tapahtunut sekä henkilöstö- että taloudellisten resurssien väheneminen Opetushallitus suhtautuu erittäin suurella varauksella mahdollisuuteen ottaa hoitaakseen uusia tehtäviä. Jos Opetushallitukselle kuitenkin lakiesityksessä tarkoitettu uusi tehtävä säädetään, Opetushallitus korostaa, että se voi hoitaa oikeustulkkirekisteriin liittyvät tehtävät vain, jos sille osoitetaan tehtävän hoitamisen edellyttämät myöhemmin arvioidut riittävät resurssit.

Opetushallitus pitää hyvänä sitä, että hallituksen esityksessä on otettu huomioon erilaiset tavat suorittaa oikeustulkin opintoja. Oikeustulkin erikoisammattitutkinto on uudehko näyttötutkinto, jonka perusteet on vahvistettu vuonna 2013. Kyseinen erikoisammattitutkinto on muiden näyttötutkintojen tapaan joustava tapa suorittaa oikeustulkin opinnot. Tutkinnon pakolliset osat (oikeustulkin ammattimainen toiminta ja työelämäosaaminen, oikeustulkin toimintaympäristön osaaminen, oikeustulkin työkielten hallinta ja oikeustulkkaustaito) takaavat tutkinnon suorittajalle tarvittavan osaamisen, jotta hän voi toimia oikeustulkkauksen vaativissa tehtävissä. Myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutukset tarjoavat laadukkaan väylän oikeustulkkiopinnoille. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, korkeakoulututkintoihin ei kuulu varsinaista oikeustulkkausalaa tutkintoa, vaan korkeakoulut ja muut oppilaitokset voivat järjestää erikoistuvia opintoja, joilla voidaan katsoa saavutettavan riittävä ammattitaito tutkinnon suorittamisen aikana tai tutkinnon suorittamisen jälkeen. Opetushallitus pitää tärkeänä ehdotusta, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin soveltuvista korkeakoulututkinnoista ja oikeustulkkauksen opinnoista. Hyväksyttävistä korkeakoulututkinnoista ja oikeustulkkausopinnoista perusteista säätäminen valtioneuvoston asetuksella tulee helpottamaan ja järkevöittämään tulevan oikeustulkkirekisterilautakunnan työtä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Opetushallituksen yhteydessä toimiva oikeustulkkierekisterilautakunta vastaisi oikeustulkkienvälityksen valvonnasta. Tulevan lautakunnan tehtäviin on kaavailtu myös oikeustulkkien ylläpitämisen osoittamiseen liittyvien dokumenttien käsittely. Opetushallitus korostaa, että on tärkeää säätää tarkemmin asetuksella muun muassa oikeustulkkierekisterilautakunnan rekisteriin merkittyjen tulkkienvälityksen toiminnan valvonnan menettelytavoista ja oikeustulkkien ylläpitämisen osoittamistavoista. Säännökset selkeyttävät tehtävän hoitoa ja varmistavat tulkkienvälityksen yhdenvertaisen kohtelun.

Opetushallitus toteaa, että hallituksen esityksessä on otettu hyvin huomioon Opetushallituksen hallinnoiman auktorisoidun kääntäjän tutkintoa koskevan lainsäädännön sisältö, jossa on kahdeksan toimintavuoden aikana huomattu olevan muutostarpeita. Lakiesityksessä esitetään säädettäväksi yleisen tietoverkon välityksellä rekisteriin merkityn tulkin nimestä ja kotikunnasta sekä siitä, missä kielissä hän on suorittanut rekisteriin merkitsemisen edellytyksenä olevan tutkinnon tai opinnot (HE 8 §). Parannuksena auktorisoidun kääntäjän tutkintoa koskevaan auktorisoitujen kääntäjien rekisteriin verrattuna oikeustulkkierekisteriin voidaan merkitä tulkin pyynnöstä myös osoitetiedot, sähköpostiosoite, puhelinnumero tai muu yhteystieto. Tämänkaltainen määrittely lainsäädännössä helpottaa huomattavasti oikeustulkkienvälityksen saatavuutta asiakas- ja käyttäjänäkökulmasta.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaiset perustelut eivät sisällä tyhjentävää kuvausta esityksen 2 §:n 2 momentin tarkoittamasta oikeustulkkierekisterilautakunnan valvontatehtävistä, eikä niiden kustannusvaikutuksia ole eritelty esityksen vaikutuksissa.

Lakiesityksen 6 §:n 1 momentissa ei yksilöidä tietoja, jotka rekisteriin merkitsemisestä annettavaan todistukseen olisi sisällytettävä. Opetushallitus esittää, että pykälään lisättäisiin valtuutussäännös mahdollisuudesta säätää asetuksella todistukseen merkittävistä tiedoista, kuten esimerkiksi siitä, miten rekisterimerkinnän voimassa olon voi tarkistaa.

Lakiesityksen 6 §:n 2 momentin mukaan oikeustulkkierekisteriin merkitseminen voitaisiin hakemuksesta uusien viiden vuoden määräajan jälkeen. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan yhtäjaksoisen oikeustulkkierekisterissä pysymisen edellyttävän, että tulkki hakee rekisterimerkinnän uusimista ajoissa ennen viiden vuoden määräajan päättymistä ja osoittaa ylläpitäneensä oikeustulkkien ylläpitämistaitoaan. Lain sanamuoto ei rajoita sitä, miten aikaisessa vaiheessa hakemus rekisterimerkinnän uusimiseksi voidaan tehdä. Jos hakemus saapuisi esimerkiksi kolmen vuoden päästä alkuperäisen merkinnän tekemisestä, oikeustulkkierekisterilautakunta tekisi päätöksen, joka pantaisiin toimeen vasta noin kahden vuoden päästä viiden vuoden tullessa täyteen. On mahdollista, ettei tulkki tekisi tulkkien ylläpitämistä ja ylläpitäisi oikeustulkkien ylläpitämistaitoaan alkuperäisen merkinnän jäljellä olevana voimassaoloaikana, eikä myöskään seuraavina viitenä vuotena, jolloin uusittu merkintä olisi voimassa.

Sen varmistamiseksi, että rekisteriin merkityillä oikeustulkeilla olisi merkinnän koko voimassaoloaikana riittävä pätevyys, Opetushallitus ehdottaa lain säännöksiä muutettaviksi siten, että merkintä voitaisiin uusien viiden vuoden

määräajan päättymisestä lukien viideksi vuodeksi, jos tätä haettaisiin alle kuusi kuukautta ennen merkinnän voimassaolon päättymistä.

Vertailun vuoksi, Liikenteen turvallisuusviraston määräyksessä Laivaväen pätevyudet (TRAFI/23173/03.04.01.00/2012) on merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevan kansainvälisen yleissopimuksen suosituksen mukaisesti määrätty seuraavasti:

Jos henkilö hakee pätevyyskirjansa uusimista alle kuusi kuukautta ennen uusittavan pätevyyskirjan voimassaolon päättymistä, uusittu pätevyyskirja voidaan myöntää siten, että se on voimassa viisi vuotta uusittavan pätevyyskirjan voimassaoloajan päättymisestä lukien.

Lakiesityksen 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan oikeustulkkierekisterilautakunnan on poistettava tulkki rekisteristä, jos tulkki ei täytä 5 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene, miten lautakunta voi valvoa rekisteriin merkityn tulkin toimintakelpoisuuden tilaa. Valvonnan ja tiedonkulun ongelma koskee myös rekisteristä poistamista tapauksessa, jossa tulkki kuolee (8§:n 3 momentti). Mahdollisia ratkaisuja voitaisiin pyrkiä löytämään muun muassa vertailemalla eri henkilörekistereitä ja niitä koskevaa sääntelyä (esimerkiksi Terveystieteiden ammattihenkilöiden keskusrekisteri eli Terhikki-rekisteri).

Oikeustulkkierekisterilautakunta

Oikeustulkkierekisterilautakuntaan nimetään puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään neljä muuta jäsentä, joille kullekin nimetään henkilökohtainen varajäsen. Opetushallituksen arvion mukaan oikeustulkkierekisterijärjestelmä muistuttaisi pitkälti nykyistä auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmää. Tälle pohjalle luotuna järjestelmän kulut muodostuisivat pääasiassa oikeustulkkierekisterin perustamisesta ja ylläpidosta, oikeustulkkierekisterilautakunnan kuluista sekä oikeustulkkierekisterijärjestelmän hallinnon henkilöresurssista.

Opetushallituksen tarvitsemat resurssit

Opetushallitus on arvioinut, että oikeustulkkierekisterin perustamisesta ja ylläpidosta tulisi aiheutumaan Opetushallitukselle kuluja seuraavasti:

Rekisterin perustamisen aiheuttamat kulut	
- rekisterin teknisen toteutuksen kulut	30 000 €
- perustamisen hallinnolliset kulut	15 000 €
Yhteensä	45 000 €

Oikeustulkkierekisterilautakunnan kulut

- lautakunnan kokouskulut (5–7 jäsentä, n. 8 kokousta/vuosi, palkkiot auktorisoidun kääntäjän tutkintolautakunnan mukaiset)	
matkakulut	5 500 €
kokouspalkkiot (puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan palkkio 150 €, jäsenten palkkio 90 €)	5 280 €
puheenjohtajan/varapuheenjohtajan korvaukset (n. 10 t/kk, 40 €)	4 000 €

kuultavien asiantuntijoiden kulut	1 280 €
- muut kokouskulut (tilat, tarjoilut, kokousmateriaalit)	3 000 €
- lautakunnan seminaari (1/vuosi)	1 000 €
Yhteensä	20 060 €

Oikeustulkkierekisterijärjestelmän hallinnointi

- kiinteät kulut (mm. puhelinkulut, laitteet, lautakunnan sähköposti, monistukset, todistukset)	1000 €
- henkilöresurssit: lautakunnan sihteerityö ja rekisterin ylläpito (1 htv) (vaativuusryhmä 10–12 = 4 253 – 5 103 €/kk)	51 036 – 61 236 €
Yhteensä	52 036 - 62 236 €

Kaikki yhteensä **117 096 – 127 296 €**

Oikeustulkkijärjestelmän alkuvaihe edellyttää varsinaisten perustamiskulujen lisäksi enemmän resursseja mm. toiminnan käynnistämiseen liittyviin tehtäviin Opetushallituksessa ja lautakunnassa, eri tahoilta tuleviin kysymyksiin vastaamiseen, tiedottamiseen ja muuhun informaatio-ohjaukseen kuin myöhemmin, kun toiminta on jo vakiintunutta. Tämän vuoksi Opetushallitus katsoo, että tehtävään tarvittavat henkilöstöresurssit tulee mitoittaa alkuvaiheessa selvästi suuremmiksi kuin esimerkiksi auktorisoitujen kääntäjien tutkintojen hallinnoinnissa.

Hakemusmaksun suuruus

Hallituksen esityksen vaikutuksissa on arvioitu oikeustulkkierekisterin kehittämisestä ja ylläpitämisestä aiheutuvia kustannuksia sekä niistä johdettuja valtion maksuperustelain mukaisia hakemusmaksuja (á noin 500 euroa). Kustannuslaskelma ja siitä johdetut hakemusmaksut tulee tarkistaa edellä esitetyn, kustannusvaikutuksiltaan suuremman kustannusarvion pohjalta. Samalla on arvioitava uudelleen hakemusmaksujen suuruus. Valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentin nojalla on arvioitava, tulisiko maksu määrätä omakustannusarvoa alempana. Hakemusmaksujen suuruudella olisi todennäköisesti vaikutusta rekisteriin hakeutumiseen ja sitä kautta oikeustulkkiensa saatavuuteen sekä oikeudenhoitoon. Ainakin alkuvaiheessa toiminnan kustannuksiin tulisi osoittaa erillisrahoitusta, joka mahdollistaisi maksujen pysymisen kohtuullisina.

Säädösten voimaantulon aikataulu

Lakiesityksessä viitataan oikeustulkkierekisterilain nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen, jolla on tarkoitus säätää hakijalta edellytetyt kirjallisen vakuutuksen sisällöstä ja oikeustulkkaustaidon ylläpitämisen osoittamisesta (5 §:n 1 momentin 3 kohta ja 3 momentti), joten käytännössä asetusta on annettava. Lisäksi Opetushallituksen näkemyksen mukaan olisi syytä säätää valtuutussäännösten nojalla asetuksella ainakin päätöksenteosta ja asioiden käsittelystä oikeustulkkierekisterilautakunnassa (4§ 3 momentti). Esitetty aikataulu saattaa muodostua haasteelliseksi asetuksen laadinnan ja rekisterin sekä toimivaltaisen viranomaisen aikaan saamisen kannalta.

Muuta huomioitavaa

Nykytilan kuvauksessa todetaan Opetushallituksen vahvistaneen oikeustulkin tutkinnon perusteet keväällä 2013. Opetushallitus pitää tärkeämpänä mainita tutkinnon perusteiden voimaantulo esimerkiksi seuraavasti: "Oikeustulkin erikoisammattitutkinnon perusteet valmisteltiin Opetushallituksen asettamassa projektiryhmässä ja ne tulivat voimaan elokuussa 2013."

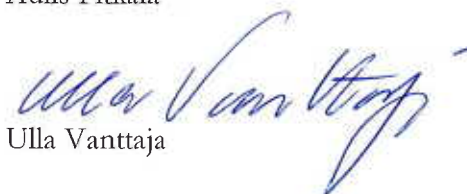
Esityksen tavoitteissa ja keskeisissä ehdotuksissa on maininta "Edellytettävien opintojen määrästä ja laadusta säädettäisiin asetuksella ja ne määriteltäisiin sel-laiseksi, että niiden voitaisiin katsoa tuottavan oikeustulkin erikoisammattitut-kinnossa saavutettavaa osaamista vastaavat oikeustulkkauksittaiset. Opetushalli-tus suosittelee vaihtamaan sanan "saavutettavaa" tilalle sanan "osoitettavaa", joka vastaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 §:n määritelmää tutkinnoista.

Pääjohtaja

Aulis Pitkälä

Kouluneuvos

Ulla Vanttaja

